

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
Інститут підготовки юридичних кадрів
для Служби безпеки України
Національного університету «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»

**ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ:
актуальні проблеми та шляхи їх
вирішення**

*Матеріали постійно діючого
науково-практичного семінару
25 жовтня 2013 року*

В и п у с к 5

Харків

ББК 67.9 (4УКР-4ХАР) 311я431

Д 70

Редакційна колегія:

*С.Є. Кучерина (головний редактор),
Л.М. Леженіна, А.В. Захуцький, В.В. Федосєєв*

Д 70 **Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення:** Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару, 25 жовтня 2013 р., м. Харків. Вип. № 5 – Х.: ТОВ “Оберіг”, 2013. - 424 с.

ISBN 978-966-8689-12-3

До збірника увійшли тези доповідей та виступів науковців, співробітників правоохоронних органів й курсантів з питань розкриття і розслідування злочинів в умовах запровадження нового кримінального процесуального законодавства, розробки ефективних механізмів його застосування, перспектив та напрямків вдосконалення.

Матеріали друкуються в авторській редакції та мовою авторів, відповідальність за їх зміст несуть автори. Редколегія видання може не поділяти погляди, викладені у збірнику.

Розраховано на співробітників правоохоронних органів, науковців, викладачів, аспірантів, курсантів й студентів вищих юридичних навчальних закладів.

ББК 67.9 (4УКР-4ХАР) 311я431

© Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, 2013

ISBN 978-966-8689-12-3

Адреса Інституту: м. Харків, вул. Миросносицька, 71
Телефон/факс (057) 700-34-55
E-mail: Ipuk.kharkov@gmail.com

<i>Буткевич С.А.</i>	Стаття 209 ¹ Кримінального кодексу України: науково-практичний коментар.....	303
<i>Воронин І.А.</i>	Идея профессионализма современного сотрудника правоохранительных органов.....	313
<i>Годунова Т.А.</i>	Проблемні питання застосування кримінального законодавства України про контрабанду.....	315
<i>Гончаренко Г.А.</i>	Правові засоби забезпечення екологічної безпеки через призму ст. 441 КК України	320
<i>Дериволков В.О.</i>	Порівняльна характеристика статей кримінальних кодексів України та Російської Федерації, що передбачають відповідальність за злочини, пов'язані з терористичною діяльністю	323
<i>Дорош Л.В.</i>	Місце складу порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань в системі Особливої частини КК України	329
<i>Клименко С.В.</i>	Сучасні підходи до визначення поняття «державна безпека»	334
<i>Комиляй Ю.В.</i>	Забезпечення охорони державної таємниці у виконавчому провадженні.....	338
<i>Космина Н.Н.</i>	О необходимости создания комплексной программы предупреждения правонарушений.....	345
<i>Леженіна Л.М.</i>	Стрес у професійній діяльності слідчих Служби безпеки України та його профілактика	349
<i>Настюк В.Я.</i> <i>Шевчук О.М.</i>	Корупція у сфері незаконного обігу наркотиків як загроза національній безпеці України	356
<i>Огороднійчук М.І.</i>	Співвідношення добровільної відмови від вчинення злочину та спеціальних підстав звільнення від кримінальної відповідальності у злочинах, передбачених ст.ст. 111 та 114 КК України.....	363

Гончаренко Ганна Анатоліївна
асистент кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
НУ «ЮАУ ім. Я. Мудрого»,
викладач СК № 3 ІПЮК для СБ України
НУ «ЮАУ ім. Я. Мудрого», майор

Правові засоби забезпечення екологічної безпеки через призму ст. 441 КК України

До однієї з найбільш актуальних проблем сьогодення справедливо віднести проблеми екології. Екологічна безпека є органічним складовим компонентом національної безпеки.

Згідно зі ст.16 Конституції України обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги в Україні [1]. Одним з правових засобів забезпечення виконання цього обов'язку держави є ст.441 КК України «Екоцид», досудове розслідування за якою, відповідно до ст.216 КПК України, здійснюють слідчі органів безпеки України.

Певною мірою ст.441 КК України можна розглядати і як правовий засіб забезпечення виконання завдань, що випливають з Закону України «Про основи національної безпеки» від 19 червня 2003 р., де серед загроз національній безпеці названа «злочинна діяльність проти миру і безпеки людства» (ст.7), одним з проявів якої є екоцид [2], а саме «масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу» [3].

Об'єкт цього міжнародного злочину - екологічна безпека людства. Його предметом є рослинний або тваринний світ, атмосфера, водні ресурси, інші об'єкти довкілля або екосистема в цілому. [4].

Суб'єкт екоциду загальний, суб'єктивна сторона цього злочину – умисел.

Тож, розглянемо детальніше об'єктивну сторону статті 441 КК України. З об'єктивної сторони злочин може проявитися у таких формах: по-перше, масове знищення рослинного або тваринного світу; по-друге, отруєння атмосфери або водних ресурсів; по-третє, вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу.

Склад цього злочину у перших двох його формах сформульований як матеріальний, і злочин є закінченим з моменту настання суспільно небезпечних наслідків у вигляді спричинення екологічної катастрофи, конкретними різновидами якої є масове знищення рослинного або

тваринного світу і отруєння атмосфери або водних ресурсів. Склад злочину у третій формі сформульований як формальний: злочин є закінченим з моменту вчинення будь-яких дій, якими створюється загроза спричинення екологічної катастрофи [5].

Екологічна катастрофа – це особливо тяжкі наслідки, які повинні визначатися в кожному конкретному випадку з урахуванням певних критеріїв: 1) велика площа території, на якій відбулися несприятливі зміни в навколишньому середовищі; 2) суттєве обмеження або виключення життєдіяльності людини або життя рослин чи тварин на певній території; 3) тривалість несприятливих змін у навколишньому середовищі або їх невідворотність; 4) істотні негативні зміни в екологічній системі, наприклад зникнення окремих видів тварин та рослин, зміна кругообігу речовин або інших біологічних процесів, які мають значення для екосистеми в цілому [4].

Спричинити такі наслідки може застосування: а) зброї масового знищення. У разі забороненого міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана ВР, застосування певних видів вказаної зброї діяння треба кваліфікувати за сукупністю ч. 2 ст. 439 і ст. 441, а у разі, якщо вказані наслідки стали результатом застосування зброї об'ємного вибуху, нейтронної, інфразвукової, радіологічної, лазерної, променевої та інших видів зброї масового знищення - тільки за ст. 441; б) небезпечної зброї невибіркової дії, наприклад запалювальної; в) геофізичних методів - стимулювання землетрусів та вулканічної діяльності, вплив на вічну мерзлоту та льодовий шар полюсів, знищення озонового шару та інші штучні зміни динаміки, складу або структури Землі; г) метеорологічних методів - викликання цунамі, смерчів, ураганів, лавин, селів, зсувів, інших кліматичних явищ [5].

Трагічним прикладом екоциду є застосування армією США під час війни у В'єтнамі в сімдесятих роках ХХ століття «тактики випаленої землі» - сукупності заходів по спаленню лісів напалмом, забрудненню водоймищ і культурного шару ґрунту хімічними речовинами) [5].

Беручи до уваги, що сучасний етап розвитку людства характеризується істотним зростанням значення науково-технічного прогресу у розробленні нових видів озброєння. Значні досягнення в різних галузях науки і технології сприяли створенню новітніх революційних видів озброєнь і військової техніки, у тому числі й на нових фізичних принципах, зокрема, геофізична зброя.

Геофізична зброя або тектонічна зброя - це перспективна зброя масового ураження; сукупність різних засобів, які дозволяють використовувати у військових цілях руйнівні дії неживої природи шля-

хом штучного викликання змін фізичних властивостей і процесів, які виникають в атмосфері, гідросфері і літосфері Землі [6].

Руйнівна дія багатьох природних процесів базується на їх потужній енергії. Можливі заходи активної дії на геофізичні процеси, які передбачають здійснення в сейсмонебезпечних районах штучних землетрусів, ураганів, вогнених бур, гірських обвалів, снігових лавин, оповзнів, потужних приливних хвиль типу цунамі тощо. Діючи на процеси в нижніх шарах атмосфери, можна викликати проливні дощі, град, тумани. Утворюючи затори на річках і каналах, викликають повені, затоплення, руйнування гідроспоруд [6].

Незабаром після закінчення Другої світової війни у США стали досліджувати процеси, що відбуваються в атмосфері під впливом зовнішніх дій: «Skyfire» (утворення блискавок), «Prime Argus» (виклик землетрусів) «Stormfuly» (управління ураганами, цунамі) [7].

Ряд міжнародних документів, таких як Конвенція про заборону військового чи будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище від 18.05.1977 р., Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі від 19 вересня 1979 р., Рамкова конвенція ООН про зміну клімату від 11 червня 1992 р. нормативно встановили заборону такого впливу на природне середовище. А наявність в Особливій частині КК України норми про екоцид також засвідчує певний рівень гармонізації кримінального законодавства України з нормами міжнародного кримінального права.

Проблеми захисту навколишнього природного середовища набули самостійного значення у сучасному міжнародному природоохоронному співтоваристві. Підтвердженням цьому є рішення IX Конгресу ООН по запобіганню злочинності та поведженню з правопорушниками (Каір, 1995р.), в якому відображена стурбованість тим, що екологічні злочини, які набувають транснаціонального характеру, за своєю небезпечністю виходять на одне з перших місць і тому кримінальне право має виконати важливу роль у виконанні міжнародним співтовариством функцій з охорони навколишнього природного середовища [2].

На сьогодні, на щастя, відсутня практика ведення досудового розслідування слідчими СБ України за ст. 441 КК України «Екоцид», проте, враховуючи наявні економічні можливості та високі наукоємні технології окремих країн, ця зброя новітніх видів у повному спектрі її можливого застосування перебуває на стадіях розробок та експериментів.

На підставі викладеного, з урахуванням підслідності органу СБ України, доцільно дослідити особливості кримінальної відповідальності за екоцид за КК України та розробити відповідний алгоритм

проведення досудового розслідування слідчими СБ України за даною категорією проваджень, з урахуванням міжнародних документів, ратифікованих Україною.

Список використаних джерел та літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. //Відомості Верховної Ради України – 1996. – № 30. – Ст. 141. зі змінами, внесеними згідно із Законом № 2222-IV від 08.12.2004 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 2. – Ст.44.

2. Куцевич М.П. Кримінальна відповідальність за екоцид: міжнародний та національний аспекти: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / М.П. Куцевич ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2007. – 20 с.

3. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р. //Відомості Верховної Ради України – 2001. – № 25-26. – Ст.131.

4. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Т.2 Особлива частина /За заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. Видання п'яте, доповнене. – Х.: «Право», 2013. – 1040 с.

5. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Видання шосте, перероблене та доповнене. – К.: «Юридична думка», 2009. – 1236 с.

6. http://uk.wikipedia.org/wiki/Геофізична_зброя.

7. Белоус В. С. Несмертельное оружие. / В. С. Белоус // Журнал-газета «Публика». – № 34 (194). – 2006. – 19–25 сент.– С. 20–21.

Дериволков В'ячеслав Олександрович
курсант 3-ї навчальної групи 5-го курсу
ІПЮК для СБ України НУ «ЮАУ ім. Я. Мудрого»,
солдат

Порівняльна характеристика статей кримінальних кодексів України та Російської Федерації, що передбачають відповідальність за злочини, пов'язані з терористичною діяльністю

На сьогодні в Кримінальному кодексі України (далі - КК України) передбачено відповідальність за злочини пов'язані з терористичною діяльністю декількох видах. Так, КК України містить відповідальність за безпосереднє вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічні заклики до вчинення теро-